

Ομοσπονδία: Η μὴ επιθυμητὴ ἀλλὰ αναγκαία λύση

Μέχρι πρόσφατα, καθαρὴ ἦταν ἡ γραμμὴ τροχειοδρόμησης μίας λύσης πρὸς τὴν Ομοσπονδία. Μίας λύσης πού ἀν καὶ δὲν ἀνταποκρίνεται στὶς προσδοκίες καὶ τοὺς οραματισμοὺς τοῦ λαοῦ, Ἑλληνοκυπρίων καὶ Τουρκοκυπρίων, σφραγίστηκε ὡς ἀδήριτη ἀνάγκη με τὶς συμφωνίες Μακαρίου-Ντενκτάς καὶ Κυπριανοῦ-Ντενκτάς. Σαν τέτοια ἡ Ομοσπονδία θεωρήθηκε ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα δεδομένη καὶ ἀντικείμενο τῶν ἐκάστοτε συνομιλιῶν, ἦταν τὸ περιεχόμενο καὶ ἡ μορφή πού θὰ ἐπαίρνε. Ἐκτὸς ἀπὸ μίαν δυὸ "παράξενες" ἢ "ιδιόμορφες" φωνές, κανένας δὲν ἀμφισβητοῦσε αὐτὴ τὴν ἐπιδίωξη καὶ φυσικὰ οὔτε καὶ τὰ πολιτικὰ κόμματα. Ἐκεῖνο πού φαινόταν νὰ μὴν εἶχε ληφθεῖ ὑπόψη σοβαρὰ καὶ νὰ μὴν τοῦ εἶχε δοθεῖ ἀρκετὴ σημασία, ἦταν ἡ προετοιμασία πρὸς αὐτὴ τὴν λύση. Πράγματι, ἐνῶ ἀπὸ τὸ 77 πορευόμεσταν πρὸς τὴν Ομοσπονδία, ὁ μέσος ἐλληνοκύπριος οὔτε προετοιμαζόταν γιὰ ἀποδοχὴ αὐτῆς τῆς λύσης ἀλλὰ οὔτε καλὰ-καλὰ ἤξερε τι συνεπάγεται, ὥστε νὰ συνειδητοποιήσῃ τὸ περιεχόμενο καὶ τὶς προεκτάσεις τῆς. Μάλιστα, ἐνῶ φαινόταν νὰ τὴν ἀποδέχεται ὡς πολιτειακὸ σύστημα, δὲν φαινόταν στὴν οὐσία νὰ δέχεται τὰ στοιχεῖα πού τὴ συνθέτουν.

Ὅμως αὐτὴ τὴ στιγμή παρατηρεῖται σοβαρὴ παλινδρόμηση. Πράγματι, ἀπὸ τινος χρόνου ἄρχισαν νὰ ἐκφράζονται ἀπόψεις ἐνάντια στὴν ἴδια τὴν Ομοσπονδία, πρόσφατα δὲ κάτω ἀπὸ κάποιο προκάλυμμα, (ἀδίκη λύση - καταπάτηση ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων - κίνδυνος ἀφανισμοῦ τοῦ ἐλληνισμοῦ, δὲν ἐξυπηρετεῖ τὰ μακροπρόθεσμα συμφέροντα τοῦ τουρκισμοῦ) ἰδρύθηκαν, τόσο στὴν ἑλληνοκυπριακὴ ὅσο καὶ στὴν τουρκοκυπριακὴ πλευρὰ, ὁργανώσεις πού λένε καθαρὰ ὅτι θὰ καταπολεμήσουν τὴν Ομοσπονδία.

Ἡ νέα αὐτὴ τάση ἐνάντια στὴν Ομοσπονδία, δὲ διαθέτει τὸν ὄγκο οὔτε τὸ κύρος, ὥστε νὰ μεταστρέψῃ τὰ πολιτικὰ κόμματα καὶ τὴν Κυβέρνηση ἀπὸ τὴ γραμμὴ τῆς Ομοσπονδίας. Δὲν παύει ὡστόσο νὰ δημιουργεῖ σύγχυση στὸ λαὸ καὶ νὰ κερδίζει ὁπαδοὺς, με τὸν κίνδυνο ὄχι στὸ πολὺ ἀπομακρυσμένο μέλλον τὰ κόμματα, στὴν προσπάθεια τοῦς νὰ μὴ χάσουν ψήφους νὰ τείνουν εὐήκοον οὖς σ'αὐτὴ τὴ συνθηματολογία (μάλιστα ἓνα δυὸ ἀπὸ αὐτὰ δείχνουν ἤδη κάποια προδιάθεση) καὶ νὰ τὴ χρησιμοποιήσουν γιὰ νὰ ἐξυπηρετήσουν κάποιους ἄλλους, δικούς τοῦς στόχους καὶ ἐπιδιώξεις.

Κάτι τέτοιο θὰ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὸν ἀποπροσανατολισμὸ τοῦ λαοῦ, τὸν ἐκφυλισμὸ τῶν ὁποιοῦνδήποτε στόχων στὸν ἀγῶνα γιὰ λύση τοῦ Κυπριακοῦ καὶ σίγουρα τὴν πλήρη ἔλλειψη ἀξιοπιστίας τῆς Κύπρου διεθνῶς.

Καὶ ἐνῶ οἱ πολέμιοι τῆς Ομοσπονδίας τείνουν νὰ χαρακτηρίζονται κατὰ κανόνα ὡς ρομαντικοὶ ἢ ἐξωπραγματικοὶ, δὲ θὰ πρέπει νὰ παραγνωρίζεται τὸ γεγονός ὅτι δεκαοχτὼ χρόνια ἀγόνων προσπαθειῶν (σχεδὸν τριάντα, ἀν θέλουμε νὰ ἀκριβολογήσουμε γιὰ τὴν πολιτικὴ μᾶς ἐκκρεμότητα καὶ ὄχι μόνον τὴν εἰσβολή), ἔχουν ἐπιδράσει ἀρνητικὰ στὴ ψυχοσύνθεση τοῦ μέσου Ἑλληνοκύπριου, δημιουργώντας τοῦ ἓνα κρᾶμα κούρασης, ἀπογοήτευσης καὶ διάθεσης γιὰ παραίτηση ἀπὸ προσπάθειες πού δὲ φαίνεται νὰ οδηγοῦν πούθενά. Τὸ τελευταῖο δὲν εἶναι βέβαια σωστὸ ἀλλὰ ὅπως υποδηλοῖ κι ὁ ὅρος, ὁ μέσος ἄνθρωπος εἶναι προικισμένος με μέσου μεγέθους καὶ λογικὰ ἀποθέματα ἀντοχῆς, υπομονῆς, ψυχικοῦ σθένους καὶ ἀντίληψης τῶν μεθοδεύσεων καὶ τῆς στρατηγικῆς τῆς ἄλλης πλευρᾶς.

Δοκιμάζοντας λοιπόν αυτά τα συναισθήματα, μέρος του μέσου ελληνοκύπριου - ευτυχώς όχι μεγάλο - δε φαίνεται να είναι διατεθειμένο να συνεχίσει τη προσπάθεια για μια βιώσιμη λύση Ομοσπονδίας και επιδέχεται διεργασίες, όπου ο διαχωρισμός γίνεται δεκτός σαν η μόνιμη λύση. Αυτή η κούραση και η αδημονία να σταματήσουν τα αδιέξοδα, που διαδέχονται το ένα το άλλο, δεν αφήνουν να γίνει αντιληπτό ότι αυτή η "μόνιμη" διαχωριστική λύση, είναι ενδεχόμενο να μην είναι καθόλου μόνιμη και να εξυπακούει κάποια άλλη, ακόμα χειρότερη ή πιο οδυνηρή κατάσταση.

Και ενώ το κλίμα στην Ελληνοκυπριακή πλευρά μπορεί να χαρακτηριστεί όπως περιγραφηκε πιο πάνω, κάπως διαφορετικά φαίνεται να έχουν επιδράσει σ' αυτό το διάστημα τα αδιέξοδα στο μέσο Τουρκοκύπριο, όπου η κούραση, οι όχι καλές συνθήκες διαβίωσης - με μόνη εξαίρεση την ασφάλεια - και ένα σωρό άλλα προβλήματα του έχουν δημιουργήσει μια προδιάθεση για λύση και συνδιαλλαγή. Και δεν μιλούμε εδώ για τον κ. Ντενκτάς και τους περί αυτών ...

Επομένως, αν και είναι κατανοητά τα αίτια της κάποιας μεταστροφής από μερίδα των Ελληνοκυπρίων, όσον αφορά την επιδιωκόμενη λύση δεν παύει να είναι ανησυχητική, ανεπιθύμητη και επικίνδυνη αν αφεθεί να πάρει διαστάσεις. Κατανοητός όμως θα πρέπει να είναι και ο κίνδυνος, η τάση αυτή να αποτελέσει αντικείμενο δημαγωγίας ενόψει των επερχομένων προεδρικών εκλογών ή ακόμα και από μέρους των εθνικιστών, οι οποίοι δεν είναι σε θέση να επιτρέψουν στον εαυτό τους τη "πολυτέλεια" του συμβιβασμού και της συνδιαλλαγής.

Ωστόσο πέρα από τον αποπροσανατολισμό του λαού, η στροφή από την Ομοσπονδία ενέχει και ένα άλλο σοβαρότερο κίνδυνο, να θεωρηθούμε σαν Κράτος ως μη σοβαροί από τη διεθνή κοινότητα.

Όλα αυτά τα χρόνια η διεθνοποίηση απετέλεσε βασικό άξονα της εξωτερικής μας πολιτικής και της προσπάθειας επίλυσης του κυπριακού. Η προσπάθεια αυτή ήταν σωστή, όχι μόνο γιατί απέβλεπε στο να ευαισθητοποιήσει και ενεργοποιήσει τα βασικά πολιτικά κέντρα αποφάσεων αλλά ακόμα γιατί στο βαθμό που η διεθνοποίηση θα εστέφετο με επιτυχία, θα μειωνόταν το μέγεθος της αδυναμίας μας σε συσχέτισμό με την Τουρκία. Κι αυτό γιατί στην πράξη το άλλο μέρος στις επαφές ήταν η Τουρκία και όχι οι Τουρκοκύπριοι και η Κυπριακή Κυβέρνηση αντιπαρατιθέμενη έμμεσα έστω με την Τουρκία και τις συμμαχίες της, εκρατείτο έτσι σε μια θέση διαρκούς αδυναμίας. Σωστή λοιπόν η διεθνοποίηση, του Κυπριακού, εξού και η προσπάθεια τόσο της Τουρκίας όσο και του κ. Ντενκτάς να αποδιεθνοποιηθεί το Κυπριακό και να κρατηθεί στα πλαίσια των διακοινοτικών επαφών. Αλλά όλο αυτό το διάστημα, πέρα από την προσπάθεια να συνειδητοποιήσει η Διεθνής Κοινότητα την από μέρους της Τουρκίας καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Κύπρο, εκείνο που της εζητείτο επίμονα ήταν να συνδράμει στην προσπάθεια εξεύρευσης μιας κατά το δυνατό δίκαιης και βιώσιμης λύσης στα πλαίσια της Ομοσπονδίας. Ως εκ τούτου λοιπόν, η οποιαδήποτε παρέκκλιση αυτή τη στιγμή από αυτό το στόχο, δε θα είχε σαν αποτέλεσμα παρά να μας παρουσιάσει ως ανεργάτιστους, αντιφατικούς και ως μη σοβαρούς.

Χωρίς να παραγνωρίζεται ότι η προσφυγή για βοήθεια στα κέντρα των παγκόσμιων πολιτικών αποφάσεων δημιουργεί κάποιες ευπρόσδεκτες γι' αυτά εξαρτήσεις, δε θα πρέπει να παραγνωρίζεται ότι η μακρά εκκρεμότης του Κυπριακού έχει καταστήσει πονοκέφαλος για τις Μεγάλες Δυνάμεις και τον ΟΗΕ. Είναι ενδεικτικό ότι για τη "Δέσμη Ιδεών Γκάλι" μας έχει διαμνηυθεί ότι

επιδέχονται περιθωριακές μόνο αλλαγές.... Επομένως η αλλαγή πορείας από την Ομοσπονδία σε κάτι άλλο - που ειρήσθω εν παρόδω παραμένει πάντα ακαθόριστο από τους προτείνοντες το - ενέχει τον κίνδυνο εξανέμισης του διεθνούς ενδιαφέροντος και επαναφοράς της Κυπριακής Κυβέρνησης στη σχέση αδυναμίας με την Τουρκία.

Εδώ δε θα πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας και η αποδυνάμωση του κυριώτερου μπλόκ από το οποίο η Κύπρος αντλούσε την υποστήριξη της, εκείνου των Αδεσμεύτων, που στην ουσία αναζητά αυτή τη στιγμή μια καινούργια ταυτότητα κι'ένα καινούργιο ρόλο για να διαδραματίσει.

Θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι η σχέση αδυναμίας της Κύπρου με την Τουρκία θα έφερνε περισσότερο στο προσκήνιο την Ελλάδα. Ωστόσο δεν πρέπει να υπάρχουν αμφιβολίες ότι, πέρα από το τι δυνητικά μπορεί να κάμει στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ελλάδα δεν μπορεί να συμπεριφερθεί στη Διεθνή Κοινότητα από θέση ισχύος, πολύ περισσότερο γιατί τα προβλήματα που η ίδια αντιμετωπίζει τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό είναι εμφανή. Αλλά κι αυτή η εκδοχή είναι καθαρά θεωρητική. Στην πράξη η Ελλάδα έχει δεχτεί ότι η ενδεδειγμένη λύση για την Κύπρο είναι η Ομοσπονδία και βρίσκεται πλήρως ευθυγραμμισμένη με τις προσπάθειες της Κυπριακής Κυβέρνησης, της οποίας συμπαρίσταται εξολοκλήρου.

Επομένως, αν έτσι έχουν τα πράγματα, θα πρέπει να περιθωριοποιηθεί η προσπάθεια για αντιπαράθεση και πολεμική εναντίον της Ομοσπονδίας. Ταυτόχρονα ο λαός θα πρέπει να καταλάβει ότι τα γεγονότα του 74 υπήρξαν δυστυχώς καθοριστικά για τις Κυπριακές εξελίξεις, με την έννοια ότι δεν μπορούν να ανατραπούν αυτή τη στιγμή ή στο προβλεπτό μέλλον, ενώ η αναμονή μέχρι που δυνητικά να δημιουργηθούν ευνοϊκές για την Ελληνοκυπριακή πλευρά συνθήκες, εξυπακούει τον κίνδυνο να ξεχαστεί εντελώς το Κυπριακό και να παγιωθεί ο διαχωρισμός. Ποιοί μιλούν πια για το πρόβλημα της Τιμόρ...

Σ'αυτό το σημείο, που "το σίδερο είναι ζεστό", θα πρέπει να επικεντρωθούν οι προσπάθειες στο πώς, στο μέτρο του τι είναι σήμερα εφικτό, μπορούν οι προτάσεις Γκάλι να τροποποιηθούν, έτσι που να εξασφαλίζουν περισσότερο τα εχέγγυα της δικαιωσύνης και της βιωσιμότητας μιας λύσης.

Θα έπρεπε μέχρι τώρα να είχε γίνει σαφές ότι, για την Κύπρο η Ομοσπονδία αποτελεί όχι μόνο μια αδήριτη ανάγκη αλλά και τη μοναδική λύση που μπορεί να αποτρέψει το μόνιμο διαχωρισμό. Και τούτο βέβαια με τη σαφή αντίληψη ότι ο μόνιμος διαχωρισμός δεν είναι δεχτός σαν λύση, παρά τις δυσκολίες από τις οποίες αναπόφευκτα θα περάσει η εφαρμογή της Ομοσπονδίας.

Το επιχείρημα ότι τα παραδείγματα της Σοβιετικής Ένωσης, της Γιουγκοσλαβίας αλλά και της Τσεχοσλοβακικής Ομοσπονδίας δεν προοιωνίζουν ρόδινο το μέλλο της Ομοσπονδίας Κυπριακής Δημοκρατίας, δε θα πρέπει να είναι αρκετό για να εκτρέψει από το στόχο της Ομοσπονδίας. Υπάρχουν ακόμα αρκετές Ομοσπονδίες που λειτουργούν σε όλα τα μήκη και τα πλάτη του πλανήτη. Άλλωστε στο σημείο που έχουμε φτάσει στην Κύπρο, δεν φαίνεται να έχουμε παρά μια επιλογή, εκείνη της Ομοσπονδίας, στην οποία θα πρέπει να βρούμε και να έχουμε τη βούληση, να την κάμουμε να λειτουργήσει, γιατί ο διαχωρισμός στη σημερινή του βάση, δεν πρέπει ποτέ να γίνει αποδεχτός.

Θα ήταν ευχής έργον, σε κάποιο όχι πολύ απομακρυσμένο στάδιο, να δημιουργούνται οι κατάλληλες προϋποθέσεις και η ομοσπονδιακή δομή της Κυπριακής πολιτείας να παραχωρούσε τη θέση της σε μια δομή ενοποιημένου κράτους. Για την ώρα, όσο και αν αυτή η διαπίστωση είναι οδυνηρή, δε φαίνεται να υπάρχουν αυτές οι προϋποθέσεις και θα πρέπει να αρκεστούμε στην Ομοσπονδία. Ωστόσο θα ήταν σοβαρό αν όχι μοιραίο λάθος, να επαναληφθεί το λάθος του 1960. Όταν δηλαδή και οι δυό κοινότητες δε θέλησαν να δουν τις συμφωνίες της Ζυρίχης σαν κάτι το δοσμένο και μόνιμο αλλά σαν ένα βάθρο από το οποίο άλλα θα επιδιώκοντο. Επουδενί λόγω θα πρέπει να γίνει το ίδιο λάθος, όπου παραγνωρίστηκαν τα θετικά σημεία και έτυχαν εκμετάλλευσης τα αρνητικά, για να φτάσουμε τελικά στα γεγονότα του 63, 67 και του 74.

Είναι η γνώμη μας ότι τα γεγονότα του 74 από τη μια και η επικυριαρχία της Τουρκίας στα κατεχόμενα από την άλλη, έχουν ωριμάσει τόσο το μέσο Ελληνοκύπριο όσο και το μέσο Τουρκοκύπριο. Αυτή η ωρίμανση θα πρέπει να προκαλέσει εκείνη τη βούληση που θα βοηθήσει την Ομοσπονδία - όταν έρθει - να λειτουργήσει. Έχουμε ακόμα να διανύσουμε πολύ δρόμο μέχρι την επίτευξη συμφωνίας, η οποία θα είναι δύσκολη. Θα είναι ακόμα πιο δύσκολη η λειτουργία της Ομοσπονδίας, γιατί η διάλυση της καχυποψίας, της μισαλλοδοξίας η δημιουργία εμπιστοσύνης και προ πάντων η απομάκρυνση μιας δικαιολογημένης αίσθησης αδικίας, δεν μπορούν να εξαφανιστούν σε μια νύχτα. Όμως, όσοι δεν είμαστε διατεθημένοι να διαγράψουμε ένα μεγάλο μέρος της χώρας μας και όσοι δεν μπορούμε να διανοηθούμε τη διχοτόμηση της και το διαχωρισμό, δεν έχουμε άλλη επιλογή από του να επιδείξουμε άκαμπτη βούληση και υπέρμετρα καλή προαίρεση, έτσι που να γίνει η Ομοσπονδία κατορθωτή και λειτουργήσιμη.

Η στατική αντίκρουση του παρελθόντος, θα πρέπει να δώσει τη θέση της σε μια δυναμική θεώρηση του μέλλοντος, όπου οι αντικρύσεις θα πρέπει να βασίζονται στη λογική και τις εμπειρίες παρά στο συναισθηματισμό. Φυσικά για όλα αυτά χρειάζεται προετοιμασία που δεν έχει ακόμα αρχίσει. Ωστόσο αυτό είναι μια άλλη ιστορία όπως θα έλεγε και ο Ρατγιαρντ Κίπλιγκ, στην οποία θα επανέλθουμε μιαν άλλη φορά..

ΝΕΟΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ
16.9.1992